

Nomaden.

In onze groote steden, in mindere mate ook in sommige streekdorpen, maar in de steden inzonderheid, zien wij ons gesteld tegenover een eigenaardig verschijnsel. Er zijn namelijk eenige duizenden zeer verplaatsbare menschen, geestelijke nomaden, kerkelijke Bedouïnen. Zij kunnen zich be-roemen op iedere kerkbank gezeten en onder iedere kansel geluisterd te hebben. Eenige jaren volgen zij een bepaald man, dezen noemen zij soms hun geestelijken vader. Na eenige jaren blijken zij van vader veranderd te zijn. Er is een andere ster opgegaan die zij volgen. Maar haast is ook deze prediker niet meer Benjamin, zijn rijk heeft uit en een nieuw heeft begin. Nu is er 'n dominee gekomen, neen, zoo moesten allen prediken! Voorheen schijnt niemand gearbeid te hebben, maar dit pheno-meen verzet bergen. (Want uit pure dankbaarheid voor den genoten zegen snellen zij vaak voor hun afscheid hun vorigen profeet den kop.) Nieuw is dit verschijnsel niet. Spurgeon vertelt in zijn herinneringen van een man, aan wien hij gewoon was bij een ontmoeting de vraag te stellen: Wat is u nu? Zoo is het altijd geweest. Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden! zongen de meisjes uit Israël. Maar voor David komt ook de tijd, dat de kreet opgaat: Absalom is koning te Hebron! In de evangelisatie doet zich eenzelfde verschijnsel voor, dat ons niet in de war moet brengen. Op eens vangt een bepaalde arbeid aan te bloeien, zalen stroomden vol. Het schijnt wel dat anderen nooit hebben gewerkt. Toch is er niet veel anders gebeurd dan dat de altijd mobiele tweeduizend zich weer eens voor de zooveelste maal in hun leven hebben verplaatst. De tienduizenden, die vroeger onverschillig waren, vervreemd van God en van Het Verbond, zijn even koud en onbereikbaar gebleven. Op veel kleiner schaal zien wij zulk een verschijnsel in de buurt-evangelisaties, vaak een korte vloed en dan een verzanzen, omdat het stroompje zijn bedding heeft verlegd. Moet een prediker, die zich voor zulk een gehoor gesteld ziet, nu maar zich geneeren, en bidden om een leeg kerk en een zaal met één kip? Is dan géén volk te trekken een bijzonder testimonium van bekwaamheid? Moet ik het iemand als een fout aanrekenen als hij volk trekt en moet ik eigenlijk prat gaan op mijn mislukkingen? Ik bedoel waarlijk niet zoo iets onzinigs te beweren. Ik zou willen zeggen: Broeder, je krijgt nu van God een kans, die waarschijnlijk nooit in je leven terugkomt. Straks komt de woestijn wel, straks komt de tijd dat de menschen genoeg van je hebben. Geniet nu het goede ten dage des voorspoeds en vergeef het —, als aan den kant gezette medegenooten en gekopsnelde collega's over hun afgehouwen hoofd treuren, ook dat is menschelek. Maar begrijp, dat u in dat eigenaardige gehoor een zware last door uw Zender is opgelegd. Want deze grillige nomaden hebben zich ook een grilligen God gevormd naar hun eigen beeld en gelijkenis. Zelf niet trouw, kennen zij Hem. Die trouwe houdt in eeuwigheid, ook niet in de onbewegelijkheid van Zijn liefde noch in de onveranderlijkheid van Zijn inzettingen. „Zij hebben de woestijn verkozen, hun schrikt van het beloofde land". Zij hebben hun oases, maar voor de muren van Hebron koeren zij terug gelijk de eerste verspieters deden.

Nu zijt gij „hun lieve man", maar gij moet Gods knecht zijn tot hun geestelijken opbouw. O, bid God, dat gij hun zolen en hakken moogt geven, ja, hamer ze wat zoolbeslag onder de schoenen. Dat geeft weliswaar krassen op het linoleum en winkelhaakjes in het tapijt, maar het is voor hun welzijn. Het is een heerlijke maar zware taak deze nomaden het kerkelijk leven te leeren verstaan, maar het is onafwijzbare noodzaak. Visschen voeren is geen visschen vangen, daar is nog wel eenig verschil tusschen! Vooral in de evangelisatie moeten wij dat steeds voor oogen houden. Gij moet eerst uw zaaltje vol maken om het daarna leeg te maken, om de menschen te brengen op de catechisatie en in de kerk. Dat volmaken is een werk van volharding, van taai volhouden, van zelf gaat het niet. Op den ijver, daaraan besteed, wil ik niet gaarne iets afgeven. Maar dan moet gij uw zaaltje leegmaken en dat is nog moeilijker. Dat stuit allereerst op weerstand bij de menschen, want in de kerk schenkt men geen koffie en daar is ook geen strijke. Maar het vereischt van u ook zelfverloochening, het stelt u voor den eisch te abdiceren, nadat gij uw deel van het werk hebt verricht. Wie doet dat graag; abdiceren? Maar het moet. Vergeet bovenal niet, dat er achter die paar duizend bewegelijke menschen tienduizenden slaan, de stroeven, de onaandoenlijken, die gij zoeken moet stuk voor stuk. Maar die, eenmaal gewonnen, vaak veel trouwer zijn. Blijvertjes! God helpe u in uw slagen en in... uw mislukken.

N. B.

schrijver ook over het verbond — ontcrachte m.i. het toch ook, zijns ondanks, toen hij het onder Israël veruitwendigd liet zijn; veruitwendigd, in den door hem ditmaal aan dit woord gegeven zin.

Laat ons daarom vasthouden aan de grondgedachten, waarop we in den loop dezer artikelen telkens in thetischen zin sprekende ons betoog baseerden. De substantie van het verbond is altijd dezelfde geweest, al werd ze uitteerd op zeer onderscheiden wijze bedeed en ook voorgesteld, gepredikt. Krachtens deze eenheid van alle onderscheiden verbondsfasen, voor wat die substantie betreft, heeft God in alle eeuwen, ongeacht die onderscheiden fasen, steeds zijn verborgen raad tot uitvoering en volvoering gebracht door de openbaring. Dat wil zeggen: onder meer, door de verbondssluiting en -handhaving. Deze verbondssluiting onderstelt de mogelijkheid van afval; anders ware het in het paradijs anders toegegaan, dan het thans uit de Schrift werkelijk ons blijkt toegegaan te zijn. Daarom was er dreiging, bij het begin. Ze is er weer bij het vervolg. Bij alle vervolg. Die dreiging komt niet op uit de wet, als zou deze, men vergunne ons het beeld ter verduidelijking, de boeman zijn in het hondshuis, die wel de „kinderen" verschrikt, maar bij de „volwassenen" van den nieuwen dag wijkt voor het een vriendelijk gelaat toonend evangelie. Neen, die dreiging behoort bij het wezen des verbonds. En vandaar komt zij mee zoowel in gebod als in aanbod. Het behoort nu eenmaal tot het verbond, dat twee elkaar als partij ontmoeten. De mensch, zegt ge, als gemaakte partij? Als geschapen partij? Natuurlijk, wat wilt ge anders, tegenover den Eeuwigen God staande, van den mensch zeggen? Maar dan toch als partij, op de partij-plaats, op den partij-stoel gezet door de hand des Almachtigen. En deze is zichzelf getrouw. Hij is het dus ook in het handhaven van het dipleurische verbondskarakter. Derhalve is Hij het ook in het handhaven van een verbond-met-dreiging. De verantwoordelijkheid wordt in het verbond nooit opgeheven; integendeel: verbondsprediking is het scherpste appél op de verantwoordelijkheid. Waarom ze ook zoo ongemeen ernstig is. En ontdekkend. Afsnijdend. Neerwerpend. Alle onschuld benemend. Troostend, maar met stuksnijding van alle duivels-oorkussens. Een verbod, om met een ingebeelde hel op weg te zijn naar den hemel. En een verhoeding, om met een ingebeelden hemel naar de hel te gaan. Als het maar zóó wordt gepreikt, als het gezegd is. En als het ook maar zóó wordt aangenomen.

Men kan daarom niet zeggen, dat het verbond „slechts" aanbod doet, aanbod van genade. De belofte is immers vergezeld van een eisch? En wijl de eisch, die gesteld wordt, verband houdt met de belofte, en aansprakelijk stelt op grond mede van de aanvaarding der belofte door het geloof, kan men het verbond niet in een aanbod laten opgaan. Evenmin als in een belofte. De belofte trouwens is rijker dan een aanbod; ze voorziet immers ook in de situatie, die daar komt in en door de aanvaarding der belofte. B.v. het schenken der volharding; het voortgaan van kracht tot kracht, het geven van voldoende dagelijksch brood, en van voldoende genade, genade voor elken dag.

Maar aan den anderen kant wordt ook niet geleerd, dat het verbond op den duur zijn eigen verbrekers bij voorbaat uitsluit, in de periode n.l. van het Nieuwe Testament. Men raakt op die manier aan het hart van het verbond-met-den-mensch: het dipleurische. Dit dipleurische is reeds om paedagogische reden vol te houden; niet wijl menschen op grond van psychologische overwegingen uitgemaakt hebben, dat het preken van het dipleurische verbond prachtige motieven en quietieven aan de hand doet, maar wijl voor het geloof de ware preekmanier is, dat men zich houdt aan wat de Schrift zegt. Wij moeten niet wijzer zijn dan God, die Zijn christenen niet door theologische beelden, maar door de levende verkondiging van Zijn Woord wil onderwezen hebben. Dat tenslotte alles hangt aan Gods trouw, vergete niemand, ook niet in zijn overweging van het verbond. Maar gelijk ik den moordenaar niet vermaan door hem les te geven over het probleem der toelating van de zonde, of van den goddelijken „concursus" (het mede-werken) in de opheffing der moordende hand, doch alleen maar door het gebod: gij zult niet stelen, alzoo wil ik Gods volk onderwezen hebben, niet met de theologische gedachte, dat tenslotte alles hangt aan God, doch met de volle, rijke dipleurische verbondsprediking: eisch en belofte.

En als de kerk daarin trouw is, realiseert God daarin en daardoor Zijn verkiezing. En verwerping.

K. S.

Het Handboek van Prof. Dr A. G. Honig. (I.)

Een artikel van Prof. Hepp uit den laatsten tijd deed mij genoegen. Het was, toen hij bij voorbaat zijn groote ingenomenheid betuigde met de aangekondigde verschijning van het dogmatisch handboek van mijn hooggeachten ambtsvoorganger Prof. Dr A. G. Honig. Niet alleen daarom, dat onze wenschen zoo geheel parallel bleken te loopen (ook ondergeteekende toch behoort tot degenen, van wie Prof. Honig meedeelt, dat ze hem om dit Handboek gevraagd hebben), maar ook om de andere reden, dat de vereischten voor het candidaatsexamen aan de Theologische Hoogeschool voorzover het de in dit boek verwerkte stof betreft, de goedkeuring van Prof. Hepp verwierven. Zoolks men reeds jaren lang heeft kunnen lezen, worden de dictaten van Prof. Honig te Kampen gerekend tot de vereischte examenstof; bij mijn komst te Kampen heb ik me natuurlijk daarbij dadelijk aangesloten; bij examina wordt er dan ook altijd naar gevraagd; en natuurlijk komt dit Handboek onmiddellijk op de lijst

van de vereischte stof te staan. De menschen hebben wel eens gedacht, dat er ingrijpende verschillen waren; en dat Prof. Hepp aan die gedachte heelmaal vreemd is, zal ik nu niet bepaald uitdrukkelijk beweren. Te meer daarom verblijdt het me, dat we dit concordie-zaadje van den akker kunnen oppikken. Mogen we het overigens nog verder brengen dan tot den arbeid des zaadjes pikkers op den eendrachtsakker. Vreemd beeld? Moet u niet zeggen; het is ontleend aan Hand. 17:18, waar heidensche filosofen den apostel Paulus een naam geven, die een zaadjespikker beteekent: hier wat, daar wat.

Dit ter inleiding.

Nu we toch aan dat interessante beeld van dien vogel, die hier en daar zaadjes voor den voet op weg-pikt, bezig zijn: laat ons eens enkele korreltjes bijeen-garen. Het bedrijf — dat geef ik toe — is vanwege zijn mérites op ethisch gebied niet in den stijl van den vreedzamen auteur, althans niet op het eerste gezicht. Bij nader inzien echter is het dat wel. Want ik zal ditmaal juist zulke zaadjes pikken, die, bijeen-vergaard, den aanschouwer een beeld van vrede en eendracht kunnen geven. Dan blijven we toch waar dit boek, gelijk zijn auteur, ons hebben wil: op den akker der eendrachtigheid. Temeer, als ik op den voor-grond stel, dat ook anderen in andere richting zullen kunnen „pikken". Waarop ik al zoo'n beetje reken.

Er is, men weet het, alarm geroepen tegen Prof. Vollenhoven, omdat deze bezwaar inbracht tegen den term „onpersoonlijke" menscheleke natuur van Christus. Prof. Hepp heeft in zijn tegen dezen collega gericht brochure zich ernstig bezwaard getoond. En Prof. Waterink heeft, enkele weken vóórdat de generale synode van 1936 samenkwam, een „verklaring" afgelegd, welke ondergeteekende in elk onderdeel zeker niet afgegeven zou hebben, en waarin stond, dat „hij zich aan het Gereformeerd belijden, dat de Zoon Gods, de Tweede eeuwige Persoon der Heilige Drieëenheid, de onpersoonlijke menscheleke natuur heeft aangenomen, niet alleen wat het lichaam of vleesch aangaat, maar ook een ware menscheleke ziel of geest, ook wetenschappelijk gebonden acht, niet alleen zakelijk, maar ook wat de termen betreft". Daar staat dus met zooveel woorden, dat Prof. Waterink zich ook terminologisch-wetenschappelijk gebonden acht aan den term „de onpersoonlijke menscheleke natuur". Deze wetenschappelijke binding nu zou ondergeteekende, evenmin als de gereformeerde vaders, en evenmin als Prof. Vollenhoven, begeeren; omdat ze den zakelijken en terminologischen rijkdom van de ons overgeleverde belijdenis versmalt, en dus in feite, zij het ook geheel onbedoeld, tekort er aan doet. Is het nu geen bemoeid-gezaadje, dat we oppikken uit deze woorden van Prof. Honig: „wellicht verdient het overweging, om misverstand te voorkomen, den term 'onpersoonlijke menscheleke natuur' te vermijden" (462). „Als wij spreken van de anhypostasie van de menscheleke natuur van Christus, dan bedoelen wij daarmee slechts, dat deze natuur niet in een menscheleken persoon bestond", zoo zegt Prof. Honig. En gelukkig voegt hij er aanstonds aan toe, dat die term („anhypostasisch") niet de eenige was, waarvan de gereformeerde dogmatiek zich bedient. Een en ander klopt precies, met wat ik, ter afwijzing van de bedenkingen, die Prof. Hepp tegen Prof. Vollenhoven ingebracht had, uit de vaders aanhaalde. Daarmee ben ik zoo blij, dat ik verder niet vraag, of de vrije weergave, die Dr van IJterzon van het gevoelen der Synopsis geeft (het gereformeerde leerboek), en die Prof. Honig vermeldt, wel juist is. Het is mij te doen om wat den vrede bevordert. Prof. Honig ontkent, dat de menscheleke natuur elke persoonlijkheid gemist heeft.

Een tweede. Indertijd heb ik in mijn „Wat is de Hemel?" gezegd, dat het verbond in zijn ontstaan eenzijdig, in zijn voortbestaan tweezijdig was (welke uitdrukking rechts en links tegen misverstand was gevrijwaard). Niettemin poneerde Prof. Hepp, dat „de gereformeerde dogmatiek slechts een werkverbond kende, dat van het begin tot het eind eenzijdig was"; ook nog op andere wijze werd dit tweezijdigheidskarakter van het verbond bestreden. Prof. Honig evenwel schrijft: „Als ik Christus als het Hoofd en den Middelaar van het Genadeverbond zie, dan is het tweezijdig, maar als ik, zooals b.v. à Brakel en Van Mastricht, de uitverkoren de tweede partij noem, dan is het aanvankelijk eenzijdig, omdat God het afkondigt, en wordt het pas tweezijdig als de mensch door het geloof het verbond inwilligt en aanvaardt" (430). Of men het niet den geachten schrijver eens is, zal afhangen van het verbondsbegrip, dat men juist acht. Maar als hij drage tot het elkaar verstaan, anders dan Prof. Hepp toonde te doen, is mij deze uitspraak welkom. En, om nog even bij het verbond te blijven, ook de verbondswraak wordt door Prof. Honig vastgehouden: „Zelfonderzoek mag... niet uitblijven. Ook hierom niet, wijl de op-neming in het verbond onze verantwoordelijkheid verhoogt en het lot der verbondsbrekers, de wrake des verbonds, ondragelijker zal zijn dan dat van hen, tot wie 't Evangelie niet kwam' (430).

Een derde. In betrekking tot de door ons breed besproken kwestie van de „onwederstandelijke" genade, alsmede van de „inwendige" roeping, die nog niet met de krachtadige mag worden vereenzelvigd, schrijft Prof. Honig, die voorstelling „alleen de ware" te achten, volgens welke „aan de roeping door het Evangelie" (hier genoemd „uitwendige" roeping) zich paren moet „de krachtadige, onoverwinnelijke roeping door den Heiligen Geest — GEMEENLIJK ge- (Zie voor vervolg blz. 52.)

„oppervlakkig
geestelijke en

nuchter is. Ze
gelijk-waarneen
i ráákt.

wie is er on-
dsienstig is?
en we eens zie-
adt zijn toe-
d is ijdel."

lezelfde lijn o-
n noemen. Ong-
met toestand-
stuk drie blij-
de „twaalf sla-
al mocite ha-
zonden der toe-
tig, kwaadaard-

rk completeere
andere gebode

niet nóódig. Is
factisch als voor-
lig ook voor o-
het niet in toe-
nenschen veel
veinig als zóno

stig te zijn.
der des Woord-
oor. Ze luistere-
daár, waar he-
t gebracht. Oo-
oorbij. Ze nem-
r juist daardoe-
ikwijls behoore-
„meester, rabb-
en het veel bele-
te hooren, ma-
ben dadelijk ha-
un tong en de

deren. Maar a-
le, meest geesk-
in spreken. Daar-
„doen" ze maar
mbaar, méér da-
binnen niet al-
id werd afgeleg-

el.

bitter-geschre-
sch is.

maar toe prate-
den broeder
er den rug af-
die kunnen spre-
e, gezalfde woe-
e onbedacht-
babbelen ralele-
schrikker bij el-
erende lippen
orgeven aan w-

al, leeg, voos.

oefent over zij-
houdt, zijn ges-
or de kracht de
zwijgen weet, e-
rden — wie n-
raten en spreke-
tel anderen, zél-
n dan toch me-
idt zijn hart

immerlijkste zél-

sch is.

maar toe prate-
den broeder
er den rug af-
die kunnen spre-
e, gezalfde woe-
e onbedacht-
babbelen ralele-
schrikker bij el-
erende lippen
orgeven aan w-

al, leeg, voos.

oefent over zij-
houdt, zijn ges-
or de kracht de
zwijgen weet, e-
rden — wie n-
raten en spreke-
tel anderen, zél-
n dan toch me-
idt zijn hart

immerlijkste zél-

sch is.

maar toe prate-
den broeder
er den rug af-
die kunnen spre-
e, gezalfde woe-
e onbedacht-
babbelen ralele-
schrikker bij el-
erende lippen
orgeven aan w-

al, leeg, voos.

oefent over zij-
houdt, zijn ges-
or de kracht de
zwijgen weet, e-
rden — wie n-
raten en spreke-
tel anderen, zél-
n dan toch me-
idt zijn hart

immerlijkste zél-

sch is.

maar toe prate-
den broeder
er den rug af-
die kunnen spre-
e, gezalfde woe-
e onbedacht-
babbelen ralele-
schrikker bij el-
erende lippen
orgeven aan w-

al, leeg, voos.

oefent over zij-
houdt, zijn ges-
or de kracht de
zwijgen weet, e-
rden — wie n-
raten en spreke-
tel anderen, zél-
n dan toch me-
idt zijn hart

immerlijkste zél-

sch is.

maar toe prate-
den broeder
er den rug af-
die kunnen spre-
e, gezalfde woe-
e onbedacht-
babbelen ralele-
schrikker bij el-
erende lippen
orgeven aan w-

al, leeg, voos.